

Schrijven om dingen in gang

Hij is een coming man in opinieland en een origineel denker over problemen van wereldformaat: historicus, schrijver en vooruitgangsjournalist van online platform De Correspondent: Rutger Bregman.

Nelleke de Jong - van den Berg

“**D**e *Correspondent* is een geweldige plek om te werken. Toen ik begon in de journalistiek droomde ik van een wekelijks *Volkskrant*- of *NRC*-column die ik – op mijn vijftigste – zou tikken zonder dat er iemand aan mijn kop zou zeuren over wat erin zou moeten staan. En nu zit ik twee jaar bij *De Correspondent* en heb ik het al beter: totale vrijheid om te schrijven over wat ik belangrijk vind, zonder de beperkingen van de papieren krant. We hebben afscheid genomen van de schijn van objectiviteit, van de noodzaak in te haken op de actualiteit en van aantallen woorden. Dat is bevrijdend.”

Aanloop

“Op de middelbare school was ik niet zo’n gemotiveerde leerling. Op mijn eindlijst had ik een glorieuze 3,7 voor Latijn – pure luiheid was het. Alleen voor geschiedenis had ik interesse. Dus ging ik geschiedenis studeren en dacht: ik word leraar. Het eerste jaar ging met zessen en zevens best oké. Alles veranderde toen een vriend van de middelbare school me meenam naar zijn studentenvereniging, S.S.R.-N.U. Dat is een christelijke studentenvereniging, maar heel divers: van zeer gelovig tot niet-gelovig, met protestanten, katholieken en ietsisten. Die diversiteit én het debat dat er werd gevoerd spraken me enorm aan. S.S.R. heeft een grote invloed gehad op mijn ontwikkeling, groter dan mijn studie. Bij S.S.R. leerde ik dat het tof was veel af te weten van veel verschillende terreinen. Ik kreeg een enorme leeshon-

ger, ieder loos moment moest er kennis in mijn brein stromen. Ik nam mijn iPod met hoorcolleges mee naar het toilet, raakte gestrest als ik in een vertraagde trein geen boek bij me had. Doordat ik maar weinig college-uren had, kon ik lekker in het rond lezen. Even heb ik overwogen te gaan promoveren. Ik begon aan een onderzoeksmaster. Tegelijk werkte ik aan mijn tweede boek, *De geschiedenis van de vooruitgang*. Ik wilde dit boek als afstudeerscriptie inleveren. Maar in plaats van de brede, multidisciplinaire oriëntatie, moest ik juist nauwer, specialistischer gaan werken. Dat ging me steeds meer tegenstaan. Toen de examencommissie het niet goed vond dat het boek mijn scriptie werd, was ik zo kwaad dat ik stopte.”

Grote vragen

Bregman studeerde af op ‘een paper die hij nog had liggen’, en het boek kwam even goed uit. Hij ging schrijven voor *de Volkskrant*, ‘waar ik veel geleerd heb, maar toch tot de conclusie kwam dat die nieuwsfabriek het ook niet was’. Toen werd hij gebeld door Rob Wijnberg: de voormalige hoofdredacteur van *nrc.next* ging *crowdfunden* voor de oprichting van een nieuw medium, *De Correspondent*. Wilde Rutger meedoen? Bregman geloofde niet dat het zou lukken, maar als toch, dan deed hij mee. “Het lukte dus wel en ik hoop hier nog jaren te werken.”

Hij schrijft, tussen wetenschap en journalistiek, over de grote vragen van deze tijd, over wat hem ‘op het hart ligt’. “Ik word er blij van dat ideeën de wereld kunnen veran-

deren. Denken en doen zijn niet gescheiden: je kunt iets doen door te schrijven, schrijven is een daad die dingen in gang kan zetten.” Zelf vindt hij zijn artikelen over een basisinkomen voor iedereen het mooiste voorbeeld. “Twee jaar geleden verwees het woord *basisinkomen* naar het salaris waar bankiers hun bonussen nog bovenop kregen. Nu willen vijftig gemeentes ermee gaan experimenteren, en heeft het in twintig gemeentes al serieus vorm gekregen, bijvoorbeeld onder de naam ‘regelvrije bijstand’.”

Woordkeus

Het is opvallend hoezeer Bregman in zijn boek *Gratis geld voor iedereen* en in eerdere interviews kerkelijk jargon gebruikt, terwijl daarin vaak wordt gemeld dat hij tijdens zijn studie ‘van zijn geloof viel’. In een interview dat verscheen op de website van TEDx Nederland (voorafgaand aan zijn TEDtalk in 2014) noemt hij TED een podium waar verhalen worden verteld en ideeën gedeeld, ‘*assuming the good in people*’. In de inleiding van *Gratis geld* schrijft hij dat er behoefte is aan ‘wijsheid over het goede leven’.

Ben je je daarvan bewust?

“Bijna alles wat ik schrijf staat op de een of andere manier in het teken van zingeving, vanuit de overtuiging dat *homo sapiens* niet zonder zingeving kán. Hoe geven we – in een wereld waarin we rijker, veiliger en gezonder zijn dan ooit, waar de grote ideologieën passé zijn, en de samenleving ontkerkelijkt – collectief betekenis aan het leven? Daarvoor moeten we op zoek naar

te zetten

Rutger Bregman:
*'Ik word er blij van dat ideeën
de wereld kunnen veranderen'*

utopieën, nieuwe grote ideeën, nieuwe vergezichten. Voor mij is utopisch denken een vorm van seculier religieus denken. Je haalt God en het leven na de dood eruit en laat de twijfel toe. Dít is de wereld waarmee we het moeten doen. En als we daarin onrecht zien, is het onze verdrááide plicht er nú iets aan te doen.”

Zijn die utopieën seculiere vormen van ‘het koninkrijk’?

“Ja, maar dan wel het koninkrijk op aarde, niet in de stad Gods. Dat geeft een bepaald ongeduld. Misschien kon ik daarom ook niet op de universiteit blijven. De wereld stond in brand, ik barstte van ongeduld om de ideeën die ik tijdens mijn studie had opgedaan in het publieke debat te gooien.

Ik heb net een artikel over kinderarmoede af. Er leven in Nederland 400.000 kinderen onder de armoedegrens; een immense verspilling van creativiteit en intelligentie! Er zijn allerlei regelingen, een voucher voor H&M, bonnen voor pianolessen. Maar onze mentaliteit blijft het bijbelse ‘de armen zullen altijd bij ons zijn’, we kunnen het verlichten, maar niet met wortel en tak uitroeien. Terwijl er beproefde methodes bestaan! Het vraagt een investering van enkele miljarden, maar kinderarmoede is oplosbaar. We kunnen het ons niet permitteren er niets aan te doen.

‘Ik ben er voor om uitgebreid te putten uit allerlei religies’

Hetzelfde geldt voor het daklozenprobleem. Het ministerie van VWS heeft zélf uitgerekend dat je elke geïnvesteerde euro, twee, drie keer terugkrijgt, doordat je uiteindelijk bespaart op gezondheidszorg, politiek en justitie. In 2006 kwam er een Plan van Aanpak, dat zeer succesvol was, maar toen begon de crisis. En nu zijn er, door bezuinigingen, weer evenveel daklozen als in 2006. Veel mensen denken dat ‘het erbij hoort’. Maar dat is ónzin, het hoort er helemaal niet bij, we kunnen het óplossen. De wereld is maakbaar, klaar!”

Zou je voor die ‘seculiere religie’ ook nieuwe rituelen kunnen verzinnen?

“Ik heb zeker gevoel voor de waarde van rituelen. Bidden voor het eten bijvoorbeeld, dat heb ik altijd mooi gevonden; even stilstaan in je jachtige bestaan, dankbaar zijn en de verbinding ervaren. Alain de Botton heeft een mooi boek geschreven over wat waardevol is om uit religies te behouden. Laten we in de publieke ruimte, waar de re-

Kinderarmoede? Dakloosheid? We kunnen het óplossen. De wereld is maakbaar!

ligie je vroeger op ieder hoek van de straat een visie op het goede leven toeschreeuwde, en die nu volledig vercommercialiseerd is, grote foto’s van bijvoorbeeld de Melkweg ophangen. Om even bij stil te staan: ‘best wel groot...’, en dan je irritatie om die ene collega te relativiseren. Het staat nog in de kinderschoenen, maar ik ben er voor om uitgebreid te putten uit allerlei religies.”

Nieuwe vormen

“Veel journalisten willen het niet over je ideeën hebben, maar over je biografie. Nou, ik ben een brave middenklassenjongen, opgegroeid in Zoetermeer – gaap... Dat mijn vader dominee is, is dan hun laatste strohalm: dan zul je wel een trauma hebben. Ik ben juist enorm geïnspireerd door mijn beide ouders, ik denk dat ik heel erg op ze lijk in wereldvisie en *drive*. Als ik me al heb afgezet tegen het christendom, dan is dat tegen bepaalde orthodoxe stromingen daarbinnen. Tegen ‘het is nu eenmaal zo’, ‘later komt het goed’ en ‘de mens is tot zonde geneigd’. Dáár ben ik het totaal niet mee eens. Mijn ouders trouwens ook niet. Hun geloof inspireert hen om vandáág aan de slag te gaan. Als je de kerk vaarwel zegt, krijg je geen cadeautjes. Ik had niet zoiets van jippiejee.

Omdat ik heel sterk die *drive* naar zingeving heb. En omdat ik geloof in het belang van gemeenschap. De kerk is een krachtig model, maar er komen misschien wel nieuwe vormen. Ik zeg wel eens gekschend: *De Correspondent*, open voor iedereen en zonder dogma’s, moest eigenlijk een religie zijn. Maar serieus: we proberen een beweging te vormen, de leden zijn betrokken bij onze missie, en we proberen hen

te verbinden. Natuurlijk, dit staat op gespannen voet met ons ideaal van onafhankelijke journalistiek. Waar we in religie elkaar toch meer bevestigen in wat we al vinden, is in de journalistiek juist de twijfel belangrijk. Je moet je steeds weer afvragen of iets wel klopt. Maar uiteindelijk ook een knoop durven doorhakken en ergens voor gaan staan. Veel kranten bedrijven ‘*he said, she said*-journalistiek’ en laten het aan de lezer over de conclusie te trekken. Bij *De Correspondent* vinden we het belangrijk te laten zien waar we staan.”

Terwijl hij zit te praten verschuift Bregman af en toe een ring aan zijn rechterhand. Zomaar een ring of een trouwring? “O, dat is mijn dispuutsring, die heb ik nooit meer afgedaan. Maar ik ben wel getrouwd. Voor de burgerlijke stand. Het feest vieren we volgend jaar – dat is trouwens een mooi voorbeeld van nadenken over nieuwe rituelen. We maken zelf een ceremonie en eerlijk gezegd vind ik dat heel leuk. We vragen een cabaretier het te leiden. Ik kijk ernaar uit!”

Nelleke de Jong-van den Berg van tekstbureau berg in de polder is freelance tekstschrijver: www.berginpolder.nl

Biblio Rutger Bregman (*1988)

2015 *Waarom vuilnismannen meer verdienen dan bankiers* (met Jesse Frederik)

2014 *Gratis geld voor iedereen. En nog vijf grote ideeën die de wereld kunnen veranderen*

2013 *De geschiedenis van de vooruitgang*

2012 *Met de kennis van toen. Actuele problemen in het licht van de geschiedenis*

Zie ook: www.decorrespondent.nl/rutgerbregman